

REDACTIE

E. HEIMANS, Amsterdam en JAC. P. THIJSE, Bloemendaal.

ADRES DER REDACTIE:

E. HEIMANS, PL. MUIDERGRACHT 55.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

GESIGNALEERD.

Er zijn planten, die als vergiftig voor mensch en dier te boek staan, en 't wellicht toch niet zijn. Maar ze hebben nu eenmaal den naam; 't kwade gerucht, waarin ze staan, kan een vergissing of een verwarring met andere planten tot oorzaak hebben; toch is 't maar veiliger, ze als verdacht te blijven beschouwen, al gelukt 't ook niet door proefnemingen de giftigheid met zekerheid aan te toonen.

In deze zaak van belang kan alleen de ervaring volkomen betrouwbare mededeelingen geven. Daardoor is 't zoo nuttig, dat ieder die zulke ervaringen bij zich zelf, zijn kennissen, of bij zijn dieren opdoet, 't openbaar maakt; ook al kan de oorzaak niet steeds met volkomen bevredigende zekerheid aangegeven worden. Met waarschijnlijkheid, die op goede gronden rust, moeten wij ons hierbij meestal behelpen. Van zoo'n geval van vergiftiging bij vee heb ik van den zomer toevallig kennis gekregen, en wel door het gebruik van een algemeen voorkomende plant, die in geen onzer flora's als giftig is gesignaleerd; ook niet, voor zoover ik kon nagaan in de buitenlandsche. Toevallig kon ik bij de betrokken personen zelf inlichtingen winnen.

't Geval heeft zich zoo voorgedaan. Bij een landbouwer onder Assendorp, in Overijsel, stierven kort na elkaar drie koeien en twee kalveren. De dieren graasden in een stuk grasland, waar sedert jaren vee

in de wei gezet werd. Ook stond er een jonge stier, die geen enkel verschijnsel van ziekte vertoonde. Op 't afgegraasde land groeiden geen bekende giftige planten; 't moest aan het water gelegen hebben. Maar dit werd ook door koeien uit aangrenzende kampen gedronken en die bleven leven. Ook werd gevraagd naar de soort van bemesting, maar ook hierbij was vergiftiging bepaald uitgesloten.

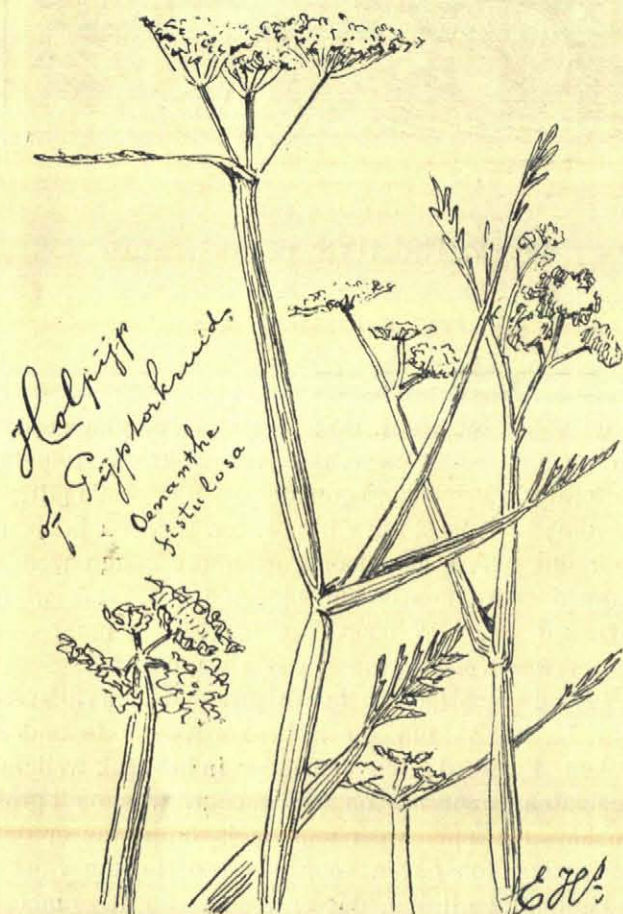
't Raadselachtige van 't geval prikkelde den rijksveearts L., te Z., om de zaak zorgvuldig te onderzoeken. Er werd geen vee meer in het stuk weiland toegelaten, waar het ongeval gebeurd was, en 't gras groeide dus snel weer aan. Eén ding was er dat aanwijzing kon geven voor den veearts, die van de onderstelling uitging, dat er toch iets giftigs moest groeien. Dat was de omstandigheid, dat de jonge stier, die was blijven leven, steeds op 't hooge gedeelte aan de lijn had gestaan. 't Was nog na te gaan, waar. Waar nu de koeien wel en de stier niet of niet zoo vaak had kunnen komen, daar zou iets vergiftigs kunnen voorkomen, en dat was langs een deel van de sloot en voor ± een zesde van 't terrein 't land in.

Daar groeide inderdaad een plant, een moerasplant, die in groote hoeveelheid een eind ver als een wig uit de sloot in 't nattige land was doorgedrongen. 't Was de holpijp of 't pijpkruid (*Oenanthe fistulosa*), de bekende schermbloem met blazige, holle stengels, die meer in 't oogvallen en ook meer voor de voeding van de plant doen dan de bladeren; deze toch zijn in den regel weinig ontwikkeld; ook

de bloemen, platte trossen ter grootte van een kwartje, vaak drie of vier bijeen in een regelmatige figuur, zijn kleiner dan gewoonlijk bij schermbloemen het geval is.

Deze plant nu groeit in den regel in de ondiepe slooten en plassen en komt er niet uit. Strekt zich een laag gedeelte van 't overigens vrij hooge weiland, zooals te Assendorp het geval was, tot aan de sloot uit, dan kan een moerasplant als de holpijp heel licht tot landbewoner worden.

Nu geldt algemeen de regel, dat een weide-dier de giftige planten beter kent dan de mensch — ze steeds vermijdt. Dit is hier toch stellig niet het

geval geweest. Trouwens uitzonderingen zijn er ook; zoo eet het vee ook gaarne de zeer giftige *Cicuta virosa*, volgens mijn zegsman de veearts L. Alle omstandigheden wijzen er al op, dat de vergiftiging bij 't grazen moest zijn opgedaan en op 't land kwam geen andere ongewone weideplant in zulk een aantal exemplaren voor, dat een koe met eenige waarschijnlijkheid last er van kon krijgen.

Stond nog aan te toonen dat de holpijp inderdaad giftig is, of beter gezegd: bij groote hoeveelheden en onder bepaalde omstandigheden gebruikt, kan zijn. Ten eerste behoort de holpijp of het pijptorkruid tot de familie der schermbloemen, die verscheidene be-
sluit giftige en enkele verdachte soorten omvat. Zoo

zijn de gevlekte scheerling, de dolle kervel en waterscheerling bij ieder en van oudsher als executie-middelen bekend, getuige Socrates en zijn gifbeker. Daarin bevond zich waarschijnlijk een aftreksel van de gevlekte scheerling, *Cicuta virosa*, in 't Fransch la ciguë (= cicuta). En met de echte peterselie, die met venkel, karwei, en de gewone tuinwortel tot dezelfde familie behoort, komt wel eens een plant van zijn dubbelganger, de hondspeterselie, in de keuken; wat tot bijzonder onaangename buik-gewaarwordingen aanleiding kan geven.

Op grond van verwantschap was er dus al iets voor te zeggen, de bewuste holpijp te beschuldigen; al stond de plant in kwestie volstrekt niet in den roep van giftig of ook maar gevaarlijk te zijn. Een directe proef van genoegzame hoeveelheid en met controle zou een kostbare onderneming worden; er bleef de heer L. niet anders over dan in de literatuur naar precedentes te zoeken en zoo die er niet waren, 't getal te boeken, om bij een volgende gelegenheid te kunnen vergelijken. Dat wij het Pijptorkruid of de Holpijp (*Oenanthe fistulosa*; fistulo = fistel = pijp) als giftig kunnen brandmerken danken wij aan Dr. Van Hasselt, die in zijn „Vergifleeër” van 1851 *Oenanthe als giftig vermeldt*, die, als ik mij niet vergis jaren geleden, ook in 't „Album der Natuur” stond. De veearts L. heeft het opgesnord en door hem ben ik, wel niet het feit, maar toch de meeste voornaamste bijzonderheden te weten gekomen.

E. HEIMANS.

De Index phytochemicus vermeldt: *Oenanthotoxine* (C₁₇H₂₂O₅) Literatuur: Archiv für Exp. Pathologie 1894, blz. 261.

SLUIPWESPENWERK.

Een vergissing, maar geen domme.

Door de Loosdrechtsche plassen loopt een smalle weg van Loenen naar Loosdrecht en verder over Kortenhoef naar 's-Graveland.

Die weg gaat midden door de wijde plassen, die bij helder weer blauw zijn als de lucht er boven, waarover een lekker frisch briesje kan waaien dat de golfjes tjokkelend doet klotsen tusschen 't riet, dat dan enkele mollige witte wolkjes voortjaagt door de blauwe ruimte, en het riet en de wilgenbladen vriendelijk doet zwatelen. Aan den verren overkant staan pietluttige torentjes en nietige huisjes als een fijne stoffeering van den donkerblauwen boschrand van 's-Graveland, die den horizon verbergt.

Aan den zuidkant is 't een geschitter van zon op beweeglijk water, dat de oogen je pijn doen en de elzeneilandjes zwarte moppen gelijken in een zee van vloeibaar goud.